

Dr. Hadnagy Imre József

Magyarország első tűzrendészeti törvénye megszületésének körülményei, legfőbb előírásai, jelentősége

A hazai tűzvédelem jelentős évfordulója kötődik 2006-hoz, nevezetesen az első tűzrendészeti törvény megszületésének (1936) hetvenedik évfordulója. Egy újabb világégés gyülekező viharfelhőivel a háttérben a hazai tűzrendészetet szabályzó törvény elfogadása nem véletlen, mert a honi légoltalom megszervezése kötelezettségeket ró a tűzvédelem szerveire, többek között ezt is szabályozni kellett. Ez az írásmű a korabeli „katasztrófavédelem” két fontos szervezetének (légoltalom, tűzoltóság) életét, tevékenységét és működését taglaló törvények egyikének megalkotása előzményeivel, körülményeivel, annak legfőbb előírásaival, jelentőségével foglalkozik.

Történelmi előzmények

A vándorló törzseket, a nomád életmódot folytató nemzetségeket a tűz ritkán fenyegette. Más lett a helyzet, amikor a népcsoportok már letelepedtek. Többek között a zárt települések, a korabeli építőanyagok, a városfalakon belüli zsúfolt építkezés melegágya lett a pusztító tűznek, sőt gyakran a tűzvésznek. A tűz elleni védekezés mindenki ügye lett, szükségszerűen közösségi feladattá vált.

A tűz megelőzése, megakadályozása, a keletkezett tűz megszüntetése az emberek közös erőfeszítését igényelte, legelsőként a nagyobb településeken igyekeztek ezt szervezetté tenni. Európában az állam törvényhozó, igazgatási szerepe csak áttételesen érvényesült, legkorábban a települések alkottak tűzszabályrendeleteket, állami ügyé csak évszázadok múlásával terebélyesedett. Hazánkban a tűzoltóügy ehhez hasonlóan araszolva vált az államigazgatás, és törvényhozás önálló tárgyává.

A tűzrendészet kezdetben a tűz, tűzvész kitorése elleni óvintézkedéseket foglalta magába, majd részévé vált az építési rendtartás, az oltási rend, jóval később bővült ki a fenyegetett javak mentésével.

A XVIII-XIX. századi Magyarországon helytartó-tanácsi és belügyminiszteri rendeletekkel kívánták elérni a tűzveszély csökkentését.

- Így az 1723. évi II. dekrétumban a közigazgatás egyik megoldandó feladatául jelölték meg a tűzvédelmet.
- Következő jelentősebb jogszabály II. József tűzrendészeti pátense volt, ami meghatározta a tűzrendészet felosztást és feladatait (**1. kép.**)
- 1808-ban helytartó-tanácsi Intézkedés foglalkozott az üggyel.
- 1838-ban Tűzrendészeti Intézkedések Jogszabálya került kiadásra.
- Később 1888-ban belügyminiszteri rendelet szabályozta a tűzvédelmet.

A központi rendelkezések érvényesülése nem érte el a kellő hatást, így a tűzvédelem kellően nem szilárdult meg. Közben ígéretek is szépszámmal hangoztak el, így 1868-ban a belügyminiszter kilátásba helyezte a tűzrendészet ügyének törvényi rendezését.

A Magyar Tűzoltó Szövetség harca a törvény megalkotásáért

Az 1870-ben magalakult Tűzoltó Szövetség egyik legfontosabb feladatának tekintette a tűzvédelem törvénybe iktatását.

- A Szövetség első - 1871 évi – nagygyűlésén a tűzrendészeti törvény megalkotásának szükségessége már felvetődött.
- Az 1874. évi nagygyűlésen előterjesztett törvényjavaslat végeredményként csak egy szabályrendelet minta lett.
- Dr. Lindner Gusztáv egyetemi tanár 1876-ra kidolgozta a törvény tervezetét, amelyet az évi nagygyűlés módosító javaslataival kiegészítve felterjesztették a belügyminisztériumba, de ennek nyomán sem született törvény.
- Az újabb törvénytervezetet a választmány 1883-ban fogadta el. A felterjesztését követően 1885-ben ismertté vált, hogy a kormány szorgalmazni fogja a törvény megalkotását.

- A sokszori sikertelenség után a Szövetség József főherceghez fordult és közbenjárását kérte ez ügyben, ennek nyomán került kiadásra az 53.888./1888. B.M. sz. kormányrendelet. A kívánt eredményt ez a rendelet sem hozta meg.
- 1899-ben a Szövetség pályázatot írt ki a tűzvédelmi törvénytervezet megalkotására, azt módosítva 1900-ban a belügyminiszternek átadták, a végeredmény egy újabb fiaskó.
- 1906-ban Andrássy belügyminiszter felvette programjába a tűzrendészeti törvény megalkotását. A tervezetet a következő évben tárgyalták, azt újabb ígéretések követték. Ezt követően a Szövetség ideiglenesen visszavonult.
- 1918-ban és 1919-ben adódott lehetőséggel nem élt a Szövetség, a törvény megalkotása elmaradt.
- 1920 az újabb próbálkozás éve. Az eredmény még egy fiaskó.
- 1923-ban ismét programba került a törvény előkészítése, de az eredmény csak a 230 000-1925. B.M. számú tűzrendészeti kormányrendelet lett, amely a korábbi rendeletet csak kiegészítette, módosította.
- Végül is a sok-sok próbálkozás - a Szövetség 65 évi harca után - a világháború árnyékában 1936-ban került sor a régen áhított tűzrendészeti törvény elfogadására.

1936. évi X. törvénycikk a tűzvédelem fejlesztéséről

A törvénycikk betérjesztése

1936. január 28-át lángbetűkkel jegyzik fel a magyar tűzrendészet történetében, mert ezen a napon terjesztette a képviselőház elé a magyar királyi belügyminiszter törvényjavaslatát a tűzrendészet fejlesztéséről – írja a Tűzrendészeti Közlöny az 1936. évi 2. számában.

A Magyar Tűzoltó Szövetség legnagyobb elismeréssel fogadta azt, hogy a kormányzat tenni akar az oly régóta elhanyagolt tűzrendészet ügyében. Reményeik szerint a megalkotandó törvény javítani fog a tűzoltóság helyzetén, megteremti annak az alapját, hogy megfeleljen a korszerű követelményeknek mind szervezetileg, mind technikailag, mind a pénzügyi oldalt tekintve.

A törvényjavaslat a képviselőház napirendjére 1936. február 14-én került. (A cikk szerzőjének nagy öröme a törvényjavaslatot részletekre menően Hadnagy Domonkos ismertette.) A képviselőházi vitában felszólalók a legnagyobb elismeréssel illették a tűzoltószervezetek önfeláldozó, önzetlen munkáját, áldozatkészségét. Kiemelték az önkéntes tűzoltók csodálatraméltó szellemét. Örömmel fogadták a törvényjavaslatot. Természetesen bírálatok is elhangzottak. Nagy egyetértés volt a magánbiztosító társulatokra vonatkozó tűzoltó járulék kivetésének ügyében. A vitában a tűzrendészet államosításának ötlete is felvetődött. A belügyminiszter szavai szerint az, amivel a javaslat foglalkozik az „*A magyar tűzrendészet ideális elgondolása – hivatásos, szakképzett, jól fizetett, kellően felszerelt tűzoltóság, egységes szervezetben hozzásimulva a légvédelemhez, amire feltétlenül szükség van.*”

A képviselőház úgy általánosságban, mint részleteiben is megszavazta a tűzrendészet fejlesztéséről szóló törvényjavaslatot, amely az országgyűlés felső házában április 2-án került tárgyalásra. A felsőházi vitában a belügyminiszter leszögezte, hogy a törvényjavaslat a tűzrendészet szervezetének átalakítását is célul tűzi ki. Az eddigi szervezet ugyanis békés körülmények között teljesítette feladatát, de a jövőben az egész lakosságot be kell vonni a tűzrendészetbe (ez előrelátás!, vagy már a háború viharfelhői kezdik elborítani az eget?). A törvényjavaslatot a felsőház is elfogadta. Az 1936. évi. X. törvénycikk május hó 19-én az Országos Törvénytarban megjelent, azaz kihirdetésre került és hatályba is lépett. **(2. kép)**

A törvénycikk főbb előírásai

Az 1936. évi X. törvénycikk fővonalakban az alábbiakat tartalmazza:

- 1.§. A hivatásos tűzoltóságok fenntartása és megszervezése.
- 2.§. Tűzoltószervezetek és berendezések kiegészítése.
- 3.§. (1) A tűzvédelmi szervezetek megállapítása, a tűzvédelmi berendezések létesítése a légítámadás ellen irányuló védelem követelményeire figyelemmel történjen.

(2) Légítámadás veszélye esetében a veszélyeztetett város, illetőleg község tűzrendészeti szervezete – a veszély tartama alatt – a légítámadás elhárítását irányító katonai parancsnok vezetése alatt álljon.

- 4.§. Tűzrendészeti ügyekben eljáró hatóságok.

- 5.§. Tűzrendészet feletti felügyelet.
- 6.§. A tűzrendészeti felügyelő törvényhatósági bizottsági illetve képviselőtestületi tagsága.
- 7.§. Tűzrendészeti felügyelő fellebbezési joga.
- 8.§. Országos tűzoltó szövetség
- 9.§. Biztosító intézetek tűzrendészeti járulékfizetési kötelezettsége.
- 10.§. Felhatalmazás a törvényre vonatkozó rendeletek megállapítására és kibocsátására.
- 11.§. Nagy- és kisközségek éjjeliőr szolgálata.
- 12.§. Mezőgazdasági termékek közös szérűjéhez szükséges ingatlan megszerzése.
- 13.§. Hatályba lépés.

Rendelet a tűzrendészet újabb szabályozására

A magyar királyi belügyminiszter 180.000/1936 B.M. sz. rendelete a tűzrendészet teljes és átfogó rendezése érdekében került kiadásra.

A rendelet megalkotóinak - a tűzvédelem legfontosabb tennivalóinak formába öntése mellett - figyelemmel kellett lenni a léolgáltatalom szempontjaira, azaz szem előtt kellett tartani, hogy:

- Egy elkövetkező háborúban a légitámadások tűzveszélyt is jelentenek, azok nyomán szinte kivétel nélkül tüzek is keletkeznek.
- A gyújtóbombák alkalmazása nagyban fokozza a tűzveszélyt.
- A gáz és gyújtóeszközök együttes alkalmazása fokozott tűz- és életveszélyt jelent.
- A tűzvédelmi törvény (az 1936. évi törvénycikk) és a korábban elfogadott léolgáltatalmi törvény (1935. évi XII. törvénycikk) az előírásai szinkronban legyenek.

A rendelet fő vonalakban az alábbiakat tartalmazza:

- Általános rendelkezéseket.
- Legfőbb előírásokat:
  - A tűzrendészetre.
  - A tűzoltó szervezetekre.
  - A megelőző tűzrendészetre.
  - A mentő tűzrendészetre.
  - A felderítő tűzrendészetre.
- A büntető rendelkezéseket.
- Hatályon kívül helyezési és hatálybaléptető rendelkezéseket.

A törvénycikk megalkotásának jelentősége

A törvénycikk megalkotásának jelentősége az alábbiakban foglalható össze:

- A Tűzoltó Szövetség állhatatos harca, a világháború fenyegető veszélye, mint fő motívumok nyomán a tűzvédelem az egész ország ügye lett.
- Az államilag elhanyagolt és az egységet minden tekintetben nélkülöző tűzrendészet a közigazgatás fontos területévé lépett elő.
- A magyar tűzoltóság, és tűzrendészeti közigazgatás területén rend és egység alakult ki. Az egységességet a jogszabályi hierarchia csúcsán helyt foglaló törvény biztosítja, egységesen meghatározva a hatáskör és illetékesség szabályait.
- A különböző minisztériumok és hatóságok tűzrendészetet szabályozó rendeletei és intézkedései nyomán meglévő áttekinthetetlen helyzet megszűnt, egyértelmű jogi helyzet alakult ki.
- A tűzrendészeti törvény, és a végrehajtását szabályzó rendelet egyértelművé tette a közigazgatási teendőket, és a tűzoltó szakfeladatokat.
- Egyik legfontosabb rendelkezése a tűzbiztosítással foglalkozó magánvállalatok járulékfizetési kötelezettségének a bevezetése volt.

FELHASZNÁLT IRODALOM

[1] Tűzrendészeti Közlöny XXXIII. Évfolyam 6. – 12. szám. Polgári lég- és gázvédelem című melléklete. (A Magyar Országos Tűzoltó Szövetség hivatalos lapja. Budapest)

[2] Hadtudományi Lexikon A-L, és M-ZS. Magyar Hadtudományi Társaság, Budapest 1995.

[3] KOVÁCS József: Kerületi tűzoltó tanfolyam tananyaga. (Budapest Székesfőváros Tűzoltó Főparancsnoksága, Budapest 1937. Kézirat.)

[4] Légtalmi Kalauz. (Légtalmi kiállítás, Budapest 1937.)

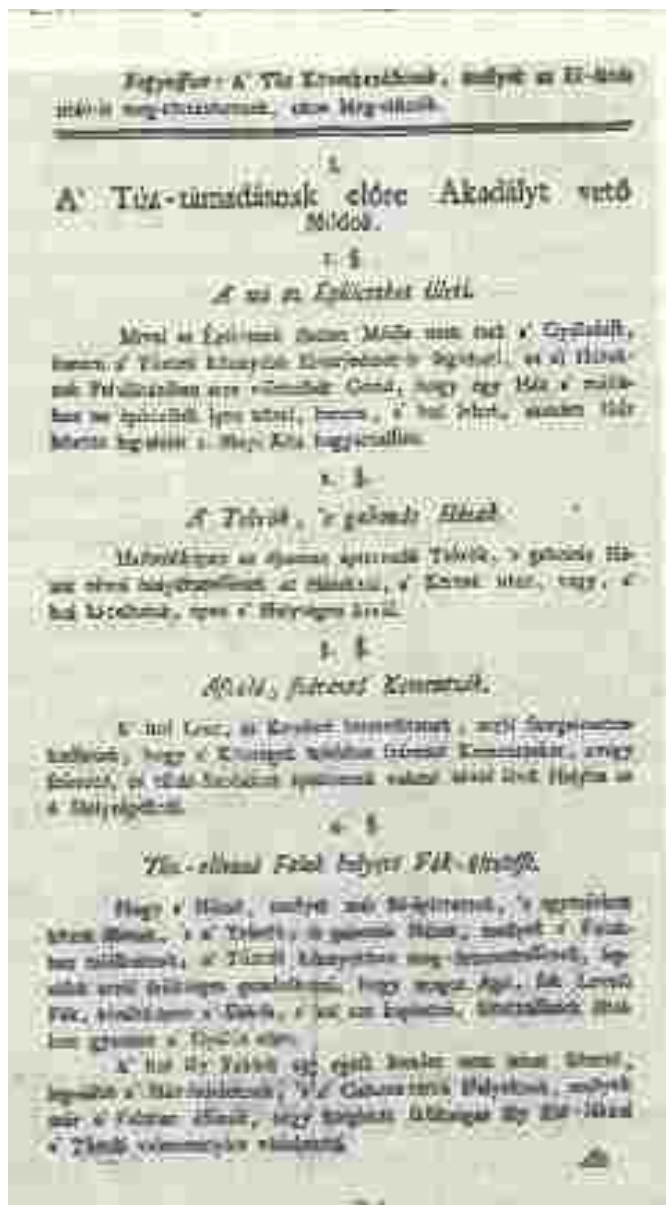
[5] FORGÁCS József: Magyar Légtalom. (A szerző kiadása. Arany János nyomda, Budapest, 1937.)

[6] SZABÓ Károly: Magyarország első tűzrendészeti törvénye és annak végrehajtási jogszabálya. (Tűzoltó Múzeum évkönyve II. 1935. 1001- 128 oldal.)

[7] A tűzrendészet fejlődése az őskortól a modern időkig. (BM Könyvkiadó, Budapest 1986.)

A KÉPEK JEGYZÉKE:

1. II. József Tűzrendészeti Pátensének egy részlete. Forrás: a Tűzoltó Múzeum archívuma.

1936. ÉVI X. TÖRVÉNYCIKK A TŰZRENDESZET FEJLESZTÉSÉRŐL

Emlékezetül adom ezennel mindenkinek, akit illet, hogy Magyarországi országgyűlésének képviselőháza és felsőháza közös egyetértéssel a következő törvénycikket alkotta:

1. §. (1) A törvényhatósági jogú és a megyei városok hivatásos tűzoltóságát kötelesek fenntartani, amelynek élén törvényhatósági jogú városban a tűzoltófőparancsnok, megyei városban a tűzoltóparancsnok áll. A főparancsnokot, illetőleg a parancsnokot és a hivatásos tűzoltóság tisztikarának tagjait a főispán, Budapest székesfővárosban a tűzoltófőparancsnokot a főpolgármester, a hivatásos tűzoltóság tisztikarának többi tagjait a polgármester nevezi ki. A kinevezéseknél az országos tűzrendészeti felügyelőt (5. §. (1) bek.) meg kell hallgatni.

(2) Nagy- és kisközségekben a tűzoltóság szervezetét és a tűzoltói szolgálat ellátását a belügyminiszter a 10. § alapján kiadott rendeletben szabályozza.

(3) A büntetőtörvények alkalmazása szempontjából a szolgálatban levő tűzoltót hatósági közegnek kell tekinteni.

2. §. (1) A belügyminiszter törvényhatósági jogú, úgyszintén megyei városokat, valamint nagy- és kisközségeket — teherbíróképességük figyelembevételével — tűzoltói szervezetük és berendezésük kiegészítésére kötelezhet.

(2) A törvényhatóság első tisztviselője nagy ipari és mezőgazdasági üzemeket, ha megfelelő tűzoltói berendezésük és tűzoltóságuk nincs — amennyiben a helyi viszonyok ezt indokoltá teszi — a kerületi kir. iparfelügyelő, illetőleg a vármegyei gazdasági felügyelő meghallgatásával külön tűzoltói berendezés és külön tűzoltóság fenntartására kötelezhet. Az ilyen ügyekben másodfokon a belügyminiszter az ipari üzemek tekintetében az iparügyi, a mezőgazdasági üzemek tekintetében a földművelésügyi miniszterrel egyetértően határoz.

3. §. (1) A tűzvédelmi szervezetek megállapításánál és az ilyen berendezések létesítésénél a légítámadás ellen irányuló védelem követelményeire figyelemmel kell lenni.

(2) Légítámadás veszélye esetében a veszélyeztetett város, illetőleg község tűzrendészeti szervezete — a veszély tartama alatt — a légítámadás elhárítását irányító katonai parancsnok vezetésére alati áll.

4. §. (1) Tűzrendészeti ügyekben — amennyiben ez a törvény vagy ennek alapján kiadott rendelet eltérően nem rendelkezik — a következő hatóságok járnak el:

első fokon nagy- és kisközségekben a főszolgabíró, megyei városokban a polgármester, törvényhatósági jogú városokban a polgármester által kijelölt tisztviselő, Budapesten a kerületi előljáró;

másodfokon a törvényhatóság első tisztviselője;

harmadfokon a belügyminiszter.

(2) Azt, hogy az iparüzemek és a közlekedési

utak el, a belügyminiszter, az iparügyi, vagy a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter egyetértően rendeletben állapítja meg.

5. §. (1) A belügyminiszter a tűzren felett a főfelügyelőt az országos tűzren felügyelő közreműködésével gyakorolja.

(2) Az ország területét tűzrendészeti letételekre kell felosztani; egy-egy kerület kerületi tűzrendészeti felügyelő áll.

(3) A vármegye tűzrendészeti felügyelő szerve a vármegyei, a járási és a járási tűzrendészeti felügyelő. Törvényhatósági jogú, III. megyei városban a tűzrendészeti felügyelő hivatásos tűzoltóság főparancsnoka, illetőleg rancsnoka látja el.

(4) Az országos tűzrendészeti felügyelő a kerületi tűzrendészeti felügyelőket a belügyminiszter, a vármegyei és járási tűzrendészeti felügyelőket a főispán nevezi ki. A kerületi vármegyei és járási tűzrendészeti felügyelő nevezésénél az országos tűzrendészeti felügyelő meg kell hallgatni. Vármegyei és járási tűzrendészeti felügyelői tisztségre — a törvény hatálybalépése után — csak vármegyei vagy járási tisztviselőt lehet kinevezni, aki ezt a megbízást elfogadni köteles. Az országos vagy a kerületi tűzrendészeti felügyelői tisztségre kinevezést a vármegyei vagy városi tisztviselő szintén köteles elfogadni.

(5) Az országos tűzrendészeti felügyelő megbízatása tízévi, a kerületi tűzrendészeti felügyelők megbízatása ötévi időtartamra, a megyei és járási tűzrendészeti felügyelők megbízatása pedig visszavonásig terjedő időre. Ha azonban a vármegyei vagy járási tűzrendészeti felügyelőnek vármegyei tisztviselői tisztes szolgálata bármely okból megszűnik, egyidejűleg tűzrendészeti felügyelői megbízatását is véget ér.

(6) A tűzrendészeti felügyelők feladatai ellátásáért költségátalányt kapnak. A költségátalány nagyságát a 9. §-ban említett bevétel terhére a belügyminiszter a pénzügyminiszterrel egyetértően állapítja meg.

6. §. Vármegyékben a vármegyei tűzrendészeti felügyelő, törvényhatósági városokban Budapest székesfőváros kivételével — a tűzoltófőparancsnok tagja a törvényhatósági bizottság, megyei városokban pedig a tűzoltóparancsnok tagja a képviselőtestületnek. Budapest székesfőváros törvényhatósági bizottságának gyűlésében a tűzoltófőparancsnok jogát ugyanaz, mint amelyet a fennálló jogszabály (1934. XII. tc. 2. §-a (2) bek.) a szakértői képviselőre nézve megállapítanak.

7. §. A vármegyei és törvényhatósági városi (5. § (3) bek.) tűzrendészeti felügyelő

Megjelent: . A www.katasztrófavédelem.hu honlapon a *tudományos dolgozatok* rovatban.